

center for civil
liberties
центр громадянських
свобод

public monitoring

ЄДНІСТЬ
В РІЗНОМАНІТТІ

МАРШ КИЇВПРАЙД

КиївПрайд Марш та Марш Традиції 2025

моніторинг мирного зібрання
та контрзібрання

Зміст

Вступ	5
Марш КиївПрайд	6
Загальний опис мирного зібрання	8
Короткий опис дій органів правопорядку	12
Епізоди	15
Марш Традиції (контрдемонстрація)	16
Загальний опис мирного зібрання	18
Короткий опис дій органів правопорядку	24
Епізоди	28
Оцінка дій органів правопорядку щодо захисту свободи мирних зібрань	30
Висновки та рекомендації	38
Фотогалерея	42

Моніторингова група ОЗОН здійснює незалежний громадський контроль за діяльністю органів правопорядку у різних регіонах України. Ініціатива об'єднує людей незалежно від їхніх юридичних знань чи спеціального досвіду.

ОЗОН є ініціативою Центру громадянських свобод — української правозахисної організації, яка просуває реформи у сфері верховенства права, адаптує законодавство до стандартів прав людини, документує військові злочини у ході російської збройної агресії, навчає прав людини та демократії тощо.

У 2022 році Центру громадянських свобод став лауреатом Нобелівської премії миру.

Монітори та моніторки ОЗОНу діють на волонтерських засадах, а під час моніторингів дотримуються принципу неупередженості та рівновіддаленості від учасників акції чи сторін судового засідання.

Вступ

14 червня 2025 року моніторинг Маршу КиївПрайд та Маршу Традиції здійснювали 5 груп спостерігачів по всьому маршруту зібрання та контрзібрання. У координації та реалізації спостереження взяли участь 12 волонтерів.

Матеріалами для написання цього звіту стали безпосередні результати спостереження, фото та відео з моніторингу, результати моніторингу соціальних мереж, а також комунікація з організаторами та органами правопорядку.

На час проведення обох Маршів у 2025 році діяло таке ж регулювання, як і під час цих зібрань 2024 року: охорона громадського порядку здійснювалася з урахуванням режиму воєнного стану, військові адміністрації мали право забороняти проведення мирних зібрань протягом певного часу за реальних безпекових загроз, пов'язаних із повномасштабною війною Росії проти України. Метою моніторингу КиївПрайд Маршу та Маршу Традиції було зафіксувати та дати оцінку поточній роботі органів правопорядку та місцевої влади щодо захисту та забезпечення свободи мирних зібрань.

В Україні немає прямої заборони мирних зібрань через дію воєнного стану. Тому дуже важливо, щоб у цій площині зберігалася якісна робота органів державної влади, а також не було місця для незаконних чи непропорційних обмежень, дискримінації чи незаконних заборон.

Свобода мирних зібрань є одним з основних інструментів для збереження та розбудови демократії в Україні — особливо в часи повномасштабної війни. Цей звіт є результатом спостереження, яке здійснювала моніторингова група ОЗОН, спираючись на українське законодавство та кращі практики, детально викладені у «Керівних принципах зі свободи мирних зібрань» та керівництві «Права людини та забезпечення правопорядку на публічних зібраннях» БДІПЛ ОБСЄ.

A close-up photograph of a person's hand holding a small rainbow flag. The hand has red nail polish and is wearing a red beaded bracelet. The flag features a white patch with a rainbow logo and the text 'KYIVPRIDE'. The background is blurred, showing other people and flags.

Мирне зібрання — КиївПрайд Марш

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Дата:

Локація:

14 червня

**Київ, метро Театральна
по вул. Б. Хмельницького**

Тривалість зібрання:

Тривалість моніторингу:

**1 година 7 хвилин
(з 08:57 до 10:04)**

**2 години 3 хвилини
(з 07:59 до 10:12)**

Маршрут:

**Музей історії Києва (вул. Б. Хмельницького) –
вул. Чикаленка (в напрямку бульвару Т. Шевченка) –
метро Театральна (вул. Б. Хмельницького)**

Погодні умови:

Кількість учасників та учасниць:

Похмуро, без опадів 455 з похибкою в 15 осіб

**Загальна кількість представників Національної поліції
України (НПУ) та військовослужбовців Національної
гвардії України (НГУ), зафіксована моніторами:**

462 особи

80 військовослужбовців НГУ;

218 представників Головного
управління Національної поліції
(ГУНП);

1 представник поліції
контролю за обігом зброї;

1 криміналіст;

2 поліцейських карного
розшуку;

2 патрульних поліцейських;

21 представників Поліції
діалогу;

6 представників Національної академії
внутрішніх справ;

52 представників поліції тактико-
оперативного реагування (ТОР);

82 представників полку поліції
особливого призначення (ПОП);

1 поліцейський невідомого підрозділу
без будь-яких засобів ідентифікації;

1 працівник правоохоронних органів
в цивільному одязі;

14 екіпірованих представників поліції
невідомого підрозділу, без засобів
ідентифікації, окрім шеврона «Поліція».

Спецтранспорт:

84 шт

30 бусів НПУ;

13 авто Патрульної поліції;

1 авто Поліції діалогу;

1 бус ГУНП з відеофіксацією;

10 вахтових авто НГУ типу MAN;

1 цивільний тролейбус;

1 цивільний автобус;

2 автобус Поліції;

11 бусів Національної Гвардії України;

14 легкових авто НГУ.

Охорона здоров'я:

3 карети швидкої допомоги;

1 карета швидкої допомоги НГУ;

3 пожежні машини.

Гасла та лозунги:

- Ні — насиллю, так — правам!
- Бунтуй, кохай, права не віддавай!
- Права людини понад усе!
- Ми є, ми були, ми будемо!
- Наша традиція — це свобода!
- Українська нація, геть дискримінації!
- Права не дають, права беруть!
- Рівність для всіх, єдність для всіх, безпека для всіх!
- Будь собою, ми з тобою!
- Де права військових?!
- Де наші права?!

Плакати:

- United in diversity
- Це все я. Людина. Журналіст. Чоловік військовослужбовця. Гей, Волонтер. Українець. Бути собою — не злочин. Мати рівні права — не привілей. Повага. Гідність. Свобода.
- LOVE is a terrible thing to HATE
- Ненависть — це не «традиційність!». Гомофобія має піти з України
- Були, є і будемо
- Права людини завжди на часі
- Outright international
- Він — у війську. Я — на марші. Обое за свободу та права.
- Сам ти хворий
- Мені потрібні закони 0103 + 5488
- Маю право на кохання і ваше визнання
- Різні Рівні

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Прапори:

- ЛГБТК+;
- ЄС;
- України;
- КиївПрайд;
- Lesbian pride;
- ХарківПрайд (один — з гербом, один — з надписом «ХарківПрайд»);

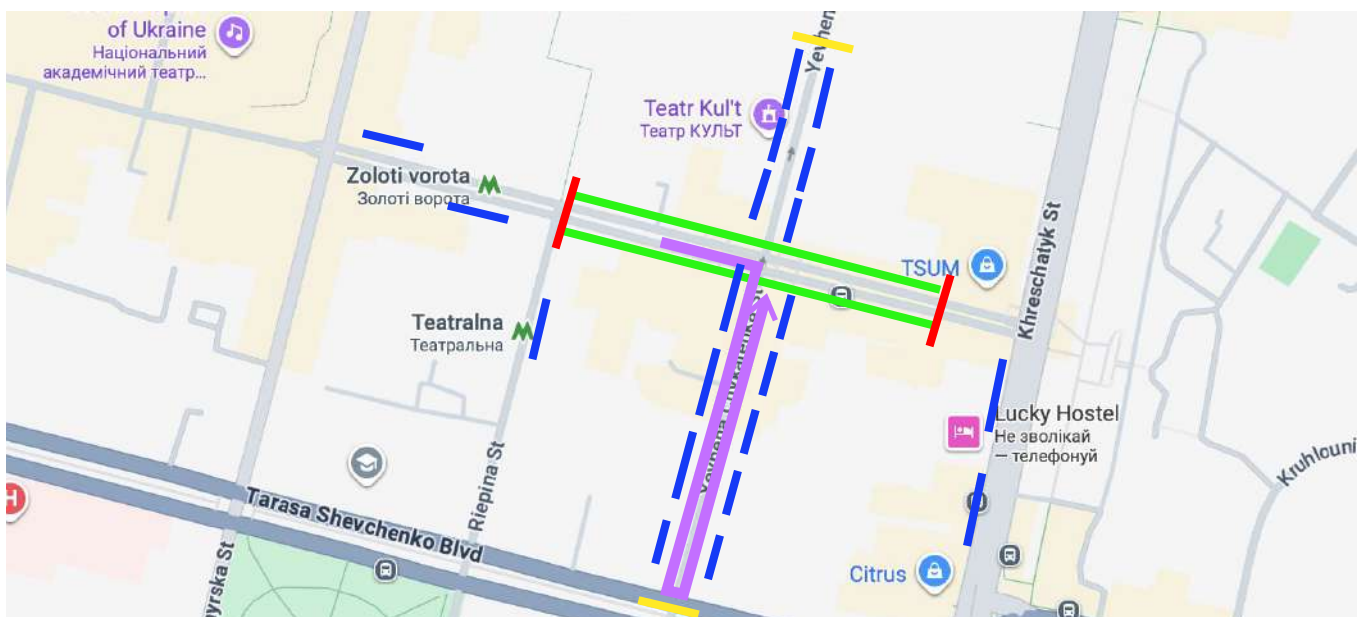
Медіа:

- Київ24;
- Суспільне;
- Радіо свобода;
- Представники інших українських і закордонних медіа.

Наявність рішення про обмеження свободи мирних зібрань:

Рішень про заборону чи обмеження мирного зібрання не було, не було спроби їх отримання. Разом з тим НПУ рекомендувала військовій адміністрації заборонити проведення Маршу у зв'язку з можливістю загрози безпеці учасників КиївПрайду.

Схема перекриття вулиць та розташування рамок під час проведення маршу КиївПрайд у 2025 році.

авто поліції

кордон по
вул. Хмельницького

кордон по
вул. Чикаленка

простір акції по
вул. Хмельницького

рух маршу
КиївПрайд

Загальний опис подій мирного зібрання

7 січня 2025 року на своїй сторінці в Інстаграм ГО «КиївПрайд» анонсувала дату маршу у цьому році — 14 червня.

Напередодні Маршу, 13 червня, КиївПрайд у соцмережах повідомив локацію акції та час збору — Музей історії Києва, збір учасників з 09:10 до 09:40. Моніторингова група ОЗОН розпочала моніторинг о 07:59. Волонтери підходили до локації з боку вулиці Хрещатик, де почали фіксувати групи поліцейських, які розміщувалися неподалік. На вході до локації вибудували кордон зі спецтранспорту, а поліцейські здійснювали поверхневий огляд речей.

Перші учасники КиївПрайд Маршу почали збиратися на локації ближче до **08:19**. Їх пропуск та поверхнева перевірка здійснювалися на двох ділянках: внизу та згори по вулиці Б. Хмельницького (див. на карті на сторінці 11). Після проходження кордону учасників координували волонтери КиївПрайду, допомагали їм знайти місце у колоні тощо.

О 08:45 зафіксовано вихід поліції тактико-оперативного реагування з бусів та екіпірування.

Впродовж цього часу учасники продовжували збиратися на локації.

О 08:57 організатори за допомогою мікрофона оголосили про організаційні моменти та нагадали про свій збір для Благодійного фонду «Спільнота Стерненка» на FPV-дрони для Збройних Сил України. Також повідомили, що за кілька хвилин пройде загальнонаціональна хвилина мовчання.

О 09:00 учасники вшанували загиблих унаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України.

Після цього організатори знову звернулися до учасників, повідомили порядок дій на випадок тривоги (найближче укриття — станція метро Театральна), а також озвучили вимоги Маршу:

- **Справедлива кримінальна відповідальність за злочини на ґрунті ненависті(гомофобія/трансфобія);**
- **Визнання партнерств для військових і цивільних;**
- **Виконання зобов'язань України щодо євроінтеграції із залученням ЛГБТІК+ організацій;**
- **Впровадження процедури юридичного визначення гендеру на основі самовизначення особи.**

Окрім того, повідомили, що після завершення маршу всі учасники мають зняти символіку ЛГБТІК+, переодягнутися за потреби та спуститися в метро для безпечного відходу з локації.

Організатори також оголосили про присутність волонтерів моніторингової групи ОЗОНу, щоб інші учасники не сплутали ОЗОН із волонтерами КиївПрайду через однаковий колір жилеток.

Учасники впродовж цього часу вигукували гасла, висловлювали свої вимоги в інтерв'ю та за допомогою мікрофону, а організатори активно підтримували гучність Прайду, вигукуючи гасла за допомогою гучномовців.

О 09:17 на верхній кордон на перетині вул. Рєпіна та Хмельницького прибуло підсилення — близько 30–40 поліцейських: полк особливого призначення та ГУНП.

О 09:33 солістка гурту KAZKA Олександра Заріцька виконала пісню «Пісня сміливих дівчат».

О 09:40 учасники розпочали рух маршу-рівності по вул. Євгена Чикаленка в бік бульвару Тараса Шевченка. У колоні рухалися представники Прайдів з інших міст, військові зі спільноти ЛГБТІК+, а також представники посольств та іноземних місій, зокрема: посолка Європейського Союзу в Україні Катаріна Матернова, посолка Канади в Україні Наталка Цмось, посолка Литви Інга Станіте-Толочкенє тощо.

Учасники активно вигукували гасла, організатори говорили промови в гучномовці.

У цей час (**о 09:45**) контрдемонстрація — Марш Традиції — завернула на вулицю Хмельницького з боку Хрещатика та дісталася до нижнього кордону поліції, яка перекривала доступ до КиївПрайд Маршу.

О 09:50 організатори нагадали правила безпеки та план відходу з локації акції.

О 09:54 колона дійшла до кордону по вул. Чикаленка та почала рух у зворотний бік до вул. Хмельницького.

О 10:02 організатори оголосили план проходу у метро. Поліція почала закликати учасників КиївПрайд Маршу прямувати до метро у зв'язку з наближенням контрдемонстрації. Протягом наступних хвилин учасники ставали у чергу та проходили на станцію, їхній відхід координувала Поліція діалогу.

О 10:08 більшість учасників акції завершила відхід.

О 10:10 входи до підземних переходів та метро перекрили: поліція вибудувала кордон всередині підземного переходу, а також надворі перед сходами.

Частина поліцейських забезпечувала безпеку переміщення учасників Прайду всередині метро, організаторів КиївПрайду супроводжували протягом всього шляху до виходу зі станції Палац спорту.

О 10:12 моніторингова група ОЗОН завершила спостереження за акцією КиївПрайд Марш.

Короткий опис дій органів правопорядку

На момент підходу моніторингової групи ОЗОН до локації КиївПрайд Маршу, кілька груп поліцейських вже знаходилося вздовж вулиці Хрещатик. Також поблизу перетину вул. Хмельницького та вул. Хрещатик було припарковано кілька поліцейських бусів.

Підхід до локації КиївПрайд Маршу був перекритий знизу по вулиці Хмельницького спецтранспорт, поруч розміщувалися групи поліції спеціального призначення.

На обох входах до локації поліція організувала прохід та поверхневий огляд речей учасників. Людей, яким потрібно було пройти на роботу в бік Прайду, також перевіряли та пропускали без перешкод. В окремих випадках зафіксовано порушення правил поверхневої перевірки: поліцейські брали до рук особисті речі та сумки учасників, копирсалися всередині. Під час моніторингу волонтери ОЗОН зафіксували належну комунікацію представників НПУ з учасниками, організаторами КиївПрайду, а також з пересічними громадянами.

На локації проведення Маршу працювали Поліція діалогу, поліція ГУНП та спецпідрозділи, службовці НГУ розміщувалися по периметру та забезпечували безпеку на кордонах.

О 10:02 поліція разом з організаторами закликала усіх пройти до метро та безпечно покинути територію акції.

Важливо:

У цей час контрдемонстрація Марш Традиції знаходилася поруч Маршу КиївПрайд за кордоном спецтранспорту, службовців НГУ та поліцейських різних підрозділів, але вимагала поліцію відійти, прибрати кордон та дати пройти Маршу Традиції вперед по вулиці Хмельницького.

До моніторів ОЗОНу поліцейські переважно ставилися ввічливо, не перешкоджали роботі, окрім випадків, зазначених нижче в розділі «Епізоди». Волонтерами ОЗОНУ не було зафіксовано грубого поводження з учасниками КиївПрайду та пересічними громадянами.

Безпека учасників охоронялася великою кількістю поліцейських та військовослужбовців НГУ (щонайменше 462 працівників).

Після завершення моніторингу, в метро зафіксовано, як поліція супроводжувала організаторів КиївПрайду на шляху з Театральної до пересадки на зелену гілку метро та протягом всього шляху до виходу зі станції метро Палац спорту. Варто зауважити, що на всіх станціях було посилене чергування поліцейських ГУНП.

Епізоди

1.

Під час моніторингу дій поліції на умовному верхньому кордоні (перетин вулиць Богдана Хмельницького та Рєпіна) спостерігачі ОЗОНу зафіксували інцидент з однією з учасниць зібрання. Жінка у знервованому стані відмовилася проходити перевірку, аргументуючи це тим, що витратила багато часу на пошук місця для паркування, а при собі має лише телефон, документи та ключі. Після цього вона прорвалася повз поліцейських, які здійснювали перевірку, однак була оперативно зупинена співробітницею Поліції діалогу, яка без ескалації конфлікту запропонувала супроводити її до місця початку заходу.

Контрдемонстрація —
Марш Традиції

Дата:

Локація:

14 червня

Майдан Незалежності

Тривалість зібрання:

Тривалість моніторингу:

2 години 12 хвилин
(з 09:05 до 11:17)

3 години 38 хвилин
(з 08:00 до 11:38)

Маршрут:

Майдан Незалежності – вулиця Хрещатик – вулиця Богдана Хмельницького – вулиця Володимирська – Володимирський проїзд – вулиця Михайлівська – Майдан Незалежності

Погодні умови:

Кількість учасників та учасниць:

Похмуро, без опадів 739 з похибкою +- 50 осіб.

Загальна кількість представників Національної поліції України (НПУ) та військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ), зафіксована моніторами:

~ 273 осіб

4 представників ГУНП, жетони яких закриває каска/ жилетка;

31 представників ГУНП без жетонів;

34 представників ГУНП без порушень;

2 патрульні без порушень;

40 поліцейських діалогу без порушень;

5 поліцейських у цивільному;

130 поліцейських ГУНП, ПОП та ТОР (по вул. Хрещатик та на кордоні по вул. Хмельницького);

30 службовців НГУ.

Спецтранспорт:

- 1 бус вибухотехнічної служби;
- 7 легкових авто НПУ;
- 1 авто муніципальної охорони;
- 2 автобуси НПУ
(по вул. Городецького та Прорізній);
- 7 бусів НПУ (переважна більшість
знаходилася у резерві по
вул. Прорізній).

Охорона здоров'я:

- Товариство Червоного Хреста
в Україні — **6 осіб**;
- 3** карети швидкої допомоги.

Гасла та лозунги:

- Слава Україні! Героям Слава!
- Слава Ісусу Христу! Навіки Слава!
- Бог! Батьківщина! Патріархат!
- Слава Київській Русі! Наваросія сасі!
- Одна! Єдина! Соборна Україна!
- Героям української нації тричі! Слава! Слава! Слава!
- Ворогам української нації тричі смерть! Смерть! Смерть!
- Дорогу націоналістам!
- Традиція! Сім'я! Порядок!
- Поліцію на фронт!
- Здорова нація! Здорова Україна!
- Україна! Понад Усе!
- Аве Марія! Деус вульт!
- Ідея нації! Проти деградації!
- Путін хуйло!
- Бог! Родина! Україна!
- Слава роду! Навіки слава!
- Бог! Гетьман! Україна!

Плакати:

- Хода на захист сім'ї, дітей та України
- 5488-9103 Закон має захищати дітей та сім'ю, а не збочення
- Є родина — є країна!
- Бог
- Бог тільки за традиційну сім'ю! Бог з нами!
- Проект закону №5488. Кінець свободам в Україні!
- Ісус — є Господь України!
- Не ганьби кров предків
- Молодь України за сім'ю
- Тато, мама, діти — квіти України
- Тобі (на фоні ЛГБТІК+ прапора) не зруйнувати цю країну
- Молодіжне братство Св.Стиліана
- Любити ближніх ≠ схвалювати їх (на фоні ЛГБТІК+ прапора)
- Діти мають право на тата і маму!
- Тато, мама, я — щаслива сім'я!
- Всі разом — за сім'ю
- Збережи здорову сім'ю
- Традиційна сім'я — майбутнє нації
- Закон для родин, Україна — для сімей!

Плакати:

- Авангард;
- Права молодь;
Національний альянс;
- Гетьманський Гарнізон (УСГД);
- Братство Корчинського;
- Щит традиції;
- Кровна Єдність;
- Громадянський рух
«Всі разом за сім'ю»;
- Молодіжне братство
Святого Стиліана;

Прапори:

- Прапор України (від 5 шт);
- Прапор червоно-чорний (від 2 шт);
- Прапор Правої Молоді (4 шт);
- Прапор Щиту Традиції (6 шт);
- Прапор Крової Єдності (3 шт);
- Прапор Братства Корчинського
(від 5 шт);
- Прапор Карпатської Січі (від 3 шт);
- Прапор Авангарду (від 5 шт);
- Прапор Гетьманського Гарнізону
(від 5 шт);
- Прапор з кельтським хрестом
(від 1 шт);
- Прапор чорного сонця в рунічному колі
(від 1 шт);
- Прапор «Всі разом за сім'ю» (2 шт).

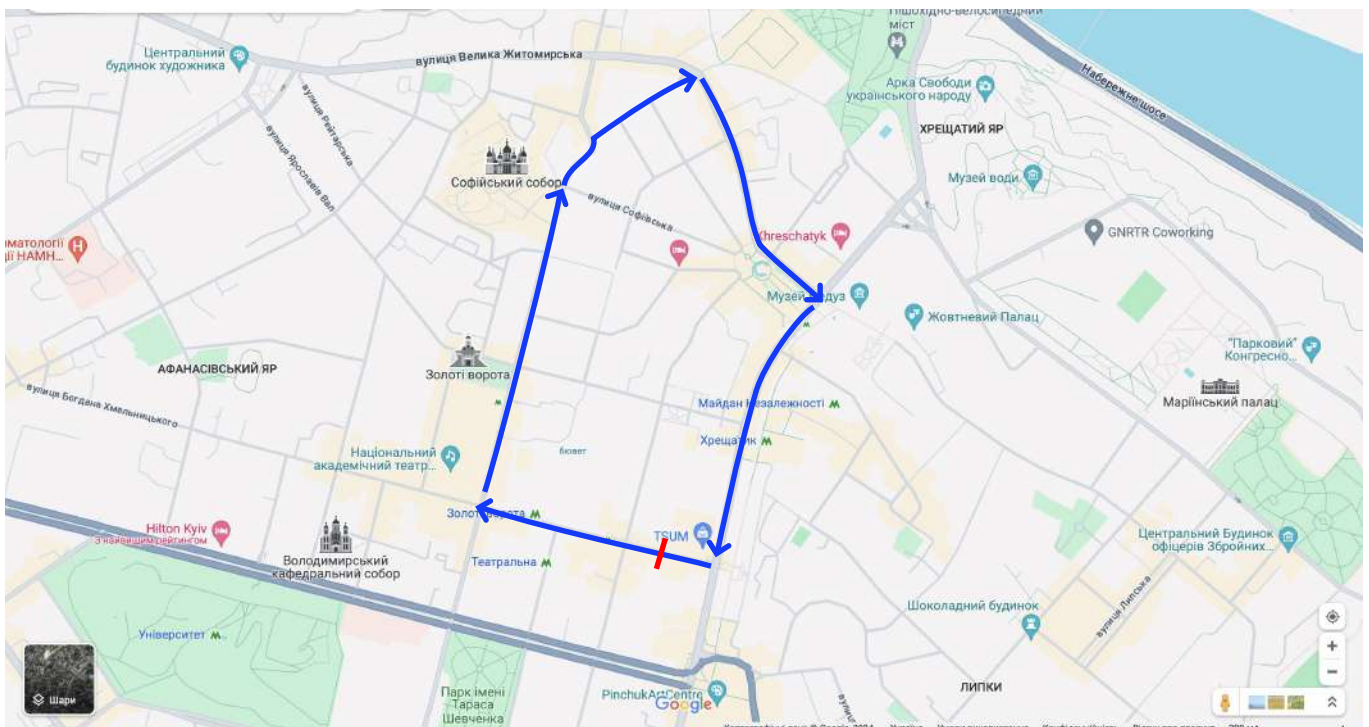
Медіа:

- Суспільне, Радіо Свобода, Громадське та інші.

Наявність рішення про обмеження свободи мирних зібрань:

Рішень про заборону чи обмеження мирного зібрання не було, не було спроби їх отримання.

Схема руху Маршу Традиції у 2025 році.

рух Маршу Традиції

кордон внизу по вулиці Хмельницького

Загальний опис подій контрзібрання

14 червня о 08:00 моніторингова група ОЗОН розпочала спостереження. У цей час на Майдані Незалежності були присутні кілька десятків поліцейських діалогу та Головного управління Національної поліції, а також частина з них знаходилася через дорогу з боку Укрпошти. Орієнтовна кількість поліції на цей час: ~ 70 ГУНП, ~ 40 поліцейських діалогу.

Близько 08:30 на Майдані з'явилися організатори Маршу, а також авто з колонками. Учасники Маршу Традиції почали з'являтися ближче до 09:00.

О 09:00 оголошено загальнонаціональну хвилину мовчання, після якої також пролунав гімн України (оголошення здійснювалося за допомогою мікрофона та колонок, розміщених на авто).

О 09:05 організованою колоною по 5–7 людей в рядку підійшла перша група учасників, яка зупинилася посередині Майдану біля сходів (станом на 09:14 було орієнтовно 133 учасники). Після цього підходили представники інших організацій (Авангард, Права молодь, Гетьманський Гарнізон тощо) та переважно шикувалися в колону позаду.

УВАГА: О 09:21 моніторингова група зафіксувала нацистське вітання одного з учасників, який рухався повз колону ймовірно в напрямку своїх знайомих.

О 09:25 організатори за допомогою мікрофона та колонок оголосили про суть та мету акції, а також повідомили, що о 10:00 буде початок ходи, **а об 11:00** на Майдані відбудеться прощання з полеглою військовою.

О 09:30 організатори акції активно комунікували з поліцейським діалогу щодо початку руху Маршу, що колона хоче рухатися вже.

О 9:35 поліцейський діалогу передає команду перекрити транспортний рух по вулиці Хрещатик для руху колони.

О 09:38 Марш Традиції рушив проїзною частиною вулиці Хрещатик в напрямку вулиці Богдана Хмельницького, де на цей час відбувався КиївПрайд Марш. Поліція не заважала руху колони. Попереду колони йшли два поліцейських діалогу (з них 1 з гучномовцем), уздовж боків рухалися кілька десятків поліцейських діалогу на відстані ~ 2 метри один від одного. Позаду колони рухалося авто з колонками.

Уздовж вулиці Хрещатик по обидва боки знаходилися групи поліцейських особливого призначення (по 10–20 людей в групі).

О 09:42 колона здійснювала рух біля будівлі КМДА.

О 09:44 колона дійшла до ЦУМа та **о 09:45** завершила на вулицю Богдана Хмельницького.

У цей час вулиця була перекрита від арки будинку вул. Б.Хмельницького, 3 до арки будинку вул. Б.Хмельницького, 4. Перекриття здійснили за допомогою спецтранспорту зліва направо: 2 вахтових автомобілі Нацгвардії (ймовірно типу МАЗ) перпендикулярно вулиці, бус поліції з захисною сіткою на лобовому склі паралельно вулиці, 2 вахтових автомобілі Нацгвардії (ймовірно типу МАЗ) перпендикулярно вулиці.

Перед спецтранспортом стояло кілька шеренг службовців НГУ та поліцейських.

УВАГА: О 09:46 моніторингова група зафіксувала нацистське вітання серед учасників Маршу Традиції.

Починаючи з 10:16, один з водіїв бусів знімав на відео колони зібрання через вікно бусу камерою телефону.

Колона Маршу Традиції наближалася до кордону поліції, вигукуючи гасла. Також учасники зверталися до поліції зі звинуваченням у тому, що вони захищають не тих, кого треба, запитували у поліцейських: «Кого ви тут захищаєте?» та скандували гасло: «Не можна охороняти гей-паради!». ОЗОН зафіксував образливе звернення одного з учасників Маршу Традиції до поліції зі словами «підари охороняють подарів».

О 09:51 до слова запросили капелана, який прочитав молитву «Отче наш». У цей час учасники продовжували стояти впритул до поліції, скандувати гасла та спілкуватися з поліцейськими, аби їх пропустили далі. З колонок автівки, що знаходилася позаду, лунали пісні.

О 10:12 частина поліції особливого призначення, що стояла ліворуч по вулиці, утворила додаткову шеренгу в кордоні поліції за спинами Поліції діалогу.

О 10:16 вахтові автомобілі НГУ почали від'їжджати.

У цей час з колонок лунав крик півнів.

Після від'їзду авто, поліція та нацгвардія, що утворювали кордон, відходять у боки вулиці. У цей час з колонок знову лунає крик півнів.

О 10:17 Марш Традиції почав рух уверх по вул. Богдана Хмельницького. Понад тротуаром по обидва боки стояли службові авто, буси та автобус поліції та Нацгвардії. За ними знаходилися самі службовці НПУ та НГУ. Вони також заблокували входи до підземного переходу до метро Театральна (близько 50 службовців на кожен вхід (4 шт), стояли у кілька рядів). Під час руху Маршу учасники зверталися до службовців НГУ та запитували: «Нахуя ви тут? Пиздуйте захищати державу!». На порушення громадського порядку поліція не реагувала.

О 10:23 початок руху Маршу по вулиці Володимирській у напрямку Софійської площі.

О 10:25 рух повз Золоті Ворота.

О 10:29 голова колони рухалася навпроти будівлі СБУ, а кінець колони був біля ресторану «Fandom». Протяжність колони — близько 400 метрів.

О 10:32 колона зупинилася на початку Володимирського проїзду. За 2 хв. рушила далі у бік Михайлівської площі.

О 10:37 Марш повернув на вулицю Михайлівську.

Увесь час учасники рухалися проїзною частиною вулиць, патрульна поліція забезпечувала безпеку руху по всьому маршруту.

О 10:43 учасники зупинилися в низу вулиці Михайлівської. Лунали промови, де зокрема було сказано, що Марш КиївПрайд програв, бо фактично не відбувся; важливо захищати традиційні цінності.

10:46 колона відновила рух в напрямку Майдану.

О 10:50 колона почала перехід з вулиці Хрещатик на Майдан Незалежності.

О 10:55 пролунав гімн України.

О 10:57 прозвучала Молитва українського націоналіста. Через 10 хвилин після цього частина учасників відійшла у бік до Монумента Незалежності.

Об 11:06 повз Майдан проїжджали вахтові автомобілі НГУ, під час цього один з учасників лайкою послав службовців. Також учасники та нацгвардійці демонстрували одне одному середній палець.

Протягом наступного часу учасники акції повільно розходилися. Поліція також згорнула свою чисельність, Майдан покинула більшість поліцейських діалогу та більшість поліцейських ГУНП, від'їхали буси з резервом. Частина учасників акції лишилася на прощання з полеглою військовою.

Об 11:38 моніторингова група ОЗОН завершила моніторинг Маршу Традиції.

Короткий опис дій органів правопорядку

До початку Маршу станом на 8:00 зафіксовано кілька груп поліцейських ГУНП та Поліції діалогу, які розміщувалися на Майдані Незалежності та через дорогу біля головного відділення Укрпошти та біля входів у підземний перехід. Після появи організаторів та перших учасників акції, поліція почала комунікацію з організаторами.

Після 09:00 учасники акції почали формувати організовану колону, а групи поліцейських розміщувалися довільно, не формували кордон чи обмеження. Коли о 09:30 організатори почали комунікацію з поліцейським діалогу щодо негайного руху колони в напрямку КиївПрайд Маршу, поліцейський спокійно шукав компроміс щодо часу руху, а о 09:35 по радіо передав команду перекрити рух по Хрещатику.

Поліція супроводжувала рух Маршу Традиції по всьому маршруту.

Важливо:

Коли Марш Традиції підійшов до кордону по вулиці Б.Хмельницького, з обох боків біля того знаходилися групи ПОП, ТОР та ГУНП у кількості ~ 70 поліцейських. Також зафіксовано групу поліцейських спецпідрозділу в посиленому екіпіруванні без розпізнавальних знаків. Відсутні жетони, шеврони підрозділу та подекуди маркування шоломів індивідуальним номером.

Перед спецтранспортом, який перекривав дорогу, стояло 2 шеренги службовців НГУ (~30 службовців), 2 шеренги поліцейських ГУНП (~45 поліцейських), 1 шеренга поліцейських діалогу (~15 поліцейських) відповідно, вони були першою шеренгою перед Маршем Традиції.

Наявність Поліції діалогу і те, що фактично цей підрозділ стояв обличчям до обличчя з протестувальниками, мало деескалюючий ефект. Окрім того, частина поліцейських була жінками.

Після відкриття проходу вверх по вул. Хмельницького зафіксовано кілька груп поліції та НГУ вздовж дороги. Під час руху Маршу Традиції зафіксоване неодноразове лайливе звернення протестувальників до службовців та поліції.

З 10:50, після прибуття Маршу Традиції назад на Майдан Незалежності, поліція згорнула основні сили. До завершення акції залишилося кілька поліцейських діалогу та ГУНП.

Епізоди

1.

о 08:36 один з підлітків, які прийшли на акцію, вимовив нецензурний термін «підараси» в спину волонтерки ОЗОНу.

2.

Протягом Маршу Традиції моніторингова група ОЗОН неодноразово фіксувала нацистське вітання, яке виконували учасники протесту. Вперше це зафіксовано о 09:21 на Майдані Незалежності, пізніше о 09:46 на вул. Хмельницького, коли Марш стояв перед кордоном.

В Україні діє заборона на нацистську символіку, а також символіку комуністичного тоталітарного режиму, яка регулюється Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Жодної реакції поліцейських на ці дії не було.

3.

о 10:21 жінка, яка рухалася в колоні Маршу Традиції, пристала до шеренги представників НГУ та почала вигукувати фразу «Поліцію на фронт». До неї підійшла представниця Поліції діалогу та почала рухатися з жінкою вгору по вулиці Богдана Хмельницького. Потім жінка замахнулася ногою на одного з представників НГУ, який на це не відреагував.

О 10:23 жінка ще раз зупинилася біля представників силових підрозділів, які не мали шевронів та знаків персональної ідентифікації, та поставила одному з них запитання, чи він служив на фронті. Поліцейський відповів ствердно. Після чого представниця Поліції діалогу відвела жінку далі та зазначила, що всі поліцейські з підрозділу служили.

4.

На фото та відео моніторингової групи ОЗОН, а також на фото з відкритих джерел, зафіксовано щонайменше два учасники Маршу Традиції, які мали на собі заборонену нацистську символіку.

Оцінка дій органів правопорядку щодо захисту свободи мирних зібрань

Забезпечення свободи мирних зібрань під час дії воєнного стану та постійних безпекових загроз вимагає від місцевої влади та органів правопорядку ретельнішої роботи та уважнішого ставлення. Напередодні проведення обох акцій у соціальних мережах, телеграм-каналах різних спільнот прослідковувалася полярність думок щодо необхідності проведення того чи іншого мирного зібрання.

Разом з тим обидві акції відбулися у заявлених місцях, Національна поліція та Національна гвардія України доклали зусиль щодо охорони мирних зібрань та гарантування безпеки учасників, для чого також залучили підмога з областей. На обох зібраннях зафіксована належна робота та комунікація поліції з організаторами та учасниками, не помічено грубих порушень, незаконного застосування сили чи затримань.

Моніторингова група ОЗОН оцінює роботу органів правопорядку під час проведення Маршу КиївПрайд та Маршу Традиції як задовільну.

Окремо варто відзначити такі позитивні дії з боку органів правопорядку:

1. Злагодженість роботи органів правопорядку.

Протягом мирних зібрань поліція демонструвала злагодженість роботи та здатність до оперативного реагування на ризики, що виникають. Так оперативні групи резерву знаходилися по всьому маршруту Маршу Традиції та додатково підсилили кордони при наближенні контрдемонстрації до Маршу КиївПрайд.

2. Забезпечення безпеки.

На підходах до місця проведення КиївПрайд Маршу ОЗОН зафіксував додаткові групи патрульної поліції, ГУНП та ПОП. Патрулювання групами поліцейських здійснювалося у периметрі поблизу Маршу, що є необхідним та важливим для мінімізації та попередження ризиків нападу опонентів мирного зібрання.

3. Деескалаційні заходи.

Під час заходу Національна поліція України активно застосовувала підходи, спрямовані на деескалацію, зокрема — залучення значної кількості працівників відділу превентивної комунікації (так звана «Поліція діалогу»). Їхня присутність мотивувала підтримувати конструктивну комунікацію з учасниками та учасницями зібрання, а також з організаторами, що, своєю чергою, створювало загалом спокійну атмосферу.

Особливо варто відзначити розміщення представників Поліції діалогу в першій лінії поліцейського кордону, який перекривав рух по вулиці Хмельницького обличчям до початку Маршу Традиції. Така тактика демонструє підхід, відмінний від ситуацій, коли в аналогічних умовах перед контрдемонстрантами виводять екіпіровані підрозділи спеціального призначення. У випадку з Поліцією діалогу зберігається простір для комунікації, що може запобігти ескалації напруги.

Крім того, серед представників Поліції діалогу були й жінки, що також є позитивним чинником: наявність жінок серед правоохоронців у публічному просторі часто асоціюється з менш конфронтаційною поведінкою та додатково знижує ризики конфліктів.

4. Допомога у безпечному відході учасників зібрання з локації проведення КиївПрайд Маршу.

Поліція діалогу долучалася до закликів організаторів і скеровувала усіх до станції метро Театральна. Окрім того, в цілях безпеки поліція супроводжувала організаторів КиївПрайду протягом всього шляху від метро Театральна до виходу зі станції метро Палац спорту.

Окремо варто відзначити роботу Поліції діалогу, яка професійно фасилітувала процеси та вела комунікацію з організаторами зібрання та контрзібрання, а також з учасниками обох акцій. Вчасна реакція на підвищення напруги та проблемні ситуації є ключовою для запобігання конфліктам із застосуванням сили.

Разом з тим, група громадського моніторингу ОЗОН зафіксувала низку проблем та порушень під час мирного зібрання та контрзібрання:

1. Дискримінаційне ставлення до організації безпеки КиївПрайд Маршу.

Під час підготовки до заходу організатори Прайду повідомили, що поліція не рекомендувала їм проводити подію, посиляючись на отримані погрози та неможливість гарантувати безпеку учасників та учасниць. Як наслідок, один із запланованих заходів напередодні Прайд Маршу було перенесено на іншу локацію (з ВДНГ до МЗС України). Наразі відсутні підтверджені дані про те, що отримані погрози були належним чином розслідувані чи оцінені в межах кримінального провадження. Згідно з українським законодавством, погрози вчинення насильства, у тому числі терористичного характеру,

Напередодні Маршу (12 червня) КиївПрайд зробив публічну заяву щодо проведення зібрання, повідомивши деталі зустрічі з головою Київської міської військової адміністрації, начальником Головного управління Національної поліції у м. Києві та іншими представниками Національної поліції, Служби безпеки України та органів місцевого самоврядування.

У заяві йшлося про те, що органи державної влади не надали керівництву КиївПрайду інформації щодо заходів для попередження публічно анонсованого правопорушення учасниками контрдемонстрації (без деталей). Також, у заяві вказано, що перемовини з представниками влади мають ознаки віктимблеймінгу (перекладання відповідальності за насильство або правопорушення на саму постраждалу особу) та газлайтингу (форма психологічного насильства або маніпуляції, коли людину навмисно змушують сумніватися у власному сприйнятті реальності, пам'яті або розсудливості). У дописі наводиться приклад, що КиївПрайд має відповідати на звинувачення у тому, що проведення Маршу провокує представників ультраправих організацій на насилля.

2. Непропорційні заходи безпеки з боку поліції щодо учасників Прайду.

Під час проведення Прайд Маршу всі його учасники та учасниці проходили посилену перевірку — зокрема, через металодетектори, а також шляхом огляду особистих речей. Водночас, аналогічні заходи безпеки не застосовувалися до учасників контрдемонстрації, попри наявність відкритих погроз з їхнього боку.

Крім того, узгоджені маршрути для Прайду та контрдемонстрації істотно відрізнялися. Маршрут Прайду був коротким, повністю огороженим та обмеженим у пересуванні. Натомість учасники контрдемонстрації мали можливість руху по значно довшому маршруту.

Зазначена практика свідчить про непропорційне обмеження мирного зібрання та відсутність превентивних заходів щодо груп, що висловлювали ворожі або насильницькі наміри. Відповідно до принципу недискримінації та зобов'язань держави щодо забезпечення свободи мирних зібрань, саме дії або загрози насильства не повинні ставати підставою для обмеження зібрання.

3. Порушення правил носіння однострою та засобів персональної ідентифікації

На обох зібраннях зафіксовано поліцейських, які не мали при собі усіх засобів персональної ідентифікації: спеціальних жетонів, шевронів підрозділу та шевронів поліції. На Марші КиївПрайд порушення зафіксовано у 94 поліцейських, на Марші Традиції – щонайменше у 35 .

Окрім того, частина поліцейських (ймовірно ГУНП), які працювали через дорогу від Майдану біля Головного управління Укрпошти, були одягнені у дощовики, які повністю закривали усі засоби персональної ідентифікації поліції.

4. Поліція без ідентифікації

Біля кордону по вул. Хмельницького з боку Хрещатика ОЗОН зафіксував поліцію спецпризначення невідомого підрозділу та приналежності (йдеться про область Управління поліції, до якого належить підрозділ) у повному екіпіруванні (захист рук та ніг, шоломи та бронежилети) БЕЗ спеціальних жетонів та шевронів підрозділу та часто БЕЗ маркування шоломів індивідуальним номером, або з піднятим комірцем шолома, який у такому положенні прикриває наявне маркування. ОЗОН наголошує, що така практика є різко негативною, оскільки підриває довіру до поліції, породжує сумніви щодо законності їхніх дій та може сприяти ескалації конфлікту.

Така практика піднятих комірців та непромаркованих шоломів фіксувалася у 2014 році під час подій на Майдані, коли міліція таким чином унеможлиблювала ідентифікацію конкретних людей, які вчиняли незаконні дії.

В межах чинного законодавства та з огляду на мету діяльності поліції та обов'язку належного адміністрування та сприяння мирним зібранням, практика відсутності ідентифікації є неприпустимою.

5. Некоректна поведінка поліції щодо незалежних спостерігачів та агресивна комунікація

Під час моніторингу мирного зібрання КиївПрайд волонтерки моніторингової групи ОЗОН неодноразово стикалися з неналежною поведінкою поліцейських. Зокрема, під час здійснення фотофіксації до однієї з моніторок підійшов чоловік у цивільному одязі без жодних ознак приналежності до органів правопорядку. У грубій формі він почав допитуватись про діяльність ОЗОНу, ставити під сумнів правомірність дій волонтерки. Вона у відповідь запропонувала звернутися до представників Поліції діалогу для уточнення інформації, однак чоловік проігнорував це звернення.

В іншому випадку, також під час фотофіксації, на адресу волонтерки з боку представників поліції та Національної гвардії України лунали нецензурні висловлювання. Також під час підрахунку кількості поліцейських, що забезпечували охорону зібрання, до іншої моніторки підійшов один із них, ставив низку запитань щодо діяльності групи спостереження та поведився наполегливо. Його фізична наближеність викликала у волонтерки занепокоєння. Після нетривалої розмови тон правоохоронця став зневажливим.

Такі випадки можуть свідчити про відсутність належної проінформованості особового складу щодо статусу незалежних спостерігачів, а також про потенційне перешкоджання їхній діяльності.

ОЗОН наголошує на важливості поваги до незалежного громадського спостереження як елементу демократичного контролю за діями поліції.

6. Порушення порядку проведення поверхневої перевірки

Під час моніторингу мирного зібрання КиївПрайд спостерігачами групи ОЗОН було зафіксовано щонайменше шість випадків порушення порядку проведення поверхневої перевірки з боку працівників поліції. Зокрема, поліцейські не обмежувалися зовнішнім оглядом речей, а брали до рук особисті речі учасників зібрання без відповідних роз'яснень чи згоди. В одному з випадків поліцейський забрав рюкзак учасника, самостійно відкрив його, здійснив огляд вмісту, після чого повернув.

Такі дії суперечать статті 34 Закону України «Про Національну поліцію», яка передбачає, що поверхнева перевірка може включати лише візуальний огляд речей або їх обмацування через одяг, а не безпосереднє втручання у вміст особистих речей. Подібні порушення знижують рівень довіри до правоохоронців і можуть розцінюватися як перевищення повноважень.

7. Залучення Національної гвардії України до охорони мирного зібрання

Згідно із Законом України «Про Національну гвардію України» на неї покладено серед іншого обов'язок охорони громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян. Також у Статті 1 закону йдеться про те, що НГУ є військовим формуванням.

Моніторингова група ОЗОН вважає, що охорона мирних зібрань має здійснюватися цивільними органами правопорядку, а не військовими формуваннями. Використання військових для охорони мирних зібрань може розглядатися як непропорційний захід, який потенційно може призвести до порушення прав людини й створити атмосферу залякування.

Важливо:

Як вдалося з'ясувати під час проведення обох мирних зібрань, до охорони заходів Національна поліція залучила поліцейських із бойовим досвідом. Це саме по собі не є негативним явищем, однак потребує особливої уваги з боку керівництва — як у контексті дотримання службових нормативів, так і в забезпеченні належних умов для відпочинку та психологічної реабілітації таких працівників.

Залучення осіб із досвідом участі в бойових діях до охорони мирних зібрань має відбуватися з урахуванням їхнього психоемоційного стану, ступеня навантаження та потреб у відновленні. Дбайливе ставлення до особового складу є важливим не лише з погляду прав працівників поліції, а й в контексті ефективного виконання ними функцій із забезпечення громадської безпеки. Моральне виснаження чи нестача підтримки можуть впливати на якість їхньої взаємодії з учасниками зібрань і загальний рівень безпеки під час заходів.

Висновки та рекомендації

Київській міській державній адміністрації та Київській міській військовій адміністрації:

1. Сприяти відкритому діалогу та реалізації права громадян на свободу мирних зібрань в межах чинного законодавства та поточної безпекової ситуації, зокрема сприяти проведенню мирних зібрань у зоні «видимості та чутності» їхньої цільової аудиторії.

На відміну від Маршу 2024 року, у 2025 році КиївПрайд мав більшу локацію проведення акції (близько 500 метрів).

На відміну від Маршу 2024 року, у 2025 році КиївПрайд мав більшу локацію проведення акції — це стало позитивним прикладом врахування права на «видимість і чутність» мирного зібрання. Водночас у процесі підготовки заходу спостерігалася невизначеність з боку місцевої влади щодо підтримки проведення зібрання, що створювало ризики для реалізації права на свободу мирних зібрань. Рекомендується, щоб органи місцевого самоврядування чітко артикулювали свою позицію на підтримку реалізації свободи мирних зібрань.

Національній поліції України:

1. Сприяти відкритому діалогу та реалізації права громадян на свободу мирних зібрань в межах чинного законодавства та поточної безпекової ситуації, зокрема сприяти проведенню мирних зібрань у зоні «видимості та чутності» їхньої цільової аудиторії.
2. Забезпечити недискримінаційний підхід до охорони мирних зібрань незалежно від теми та цільової аудиторії. Важливо не створювати умови, які непропорційно обмежують одне зібрання та створюють переваги для контрзібрання, особливо, якщо щодо першого лунають погрози та ворожі висловлювання.
3. Здійснити належне розслідування повідомлень про загрози, що надходили на адресу організаторів та учасників мирного зібрання КиївПрайд Марш 2025, з метою притягнення винних до відповідальності згідно з чинним законодавством та забезпечення безпеки учасників.
4. Уникати вибіркового чи дискримінаційного підходу щодо правил безпеки та контролю для учасників мирних зібрань та контрзібрань, зокрема щодо поверхневої перевірки та металодетекторів.
5. Провести службову перевірку за фактом порушення працівниками вимог ЗУ «Про Національну поліцію України» щодо належної ідентифікації, правил носіння однострою.

6. Взяти під належний контроль дотримання співробітниками Національної поліції України, що залучаються до охорони громадського порядку під час мирних зібрань, правил носіння однострою та ЗУ «Про Національну поліцію України» у тих частинах, що стосуються носіння знаків розрізнення та спеціального жетона.
7. Докласти зусиль щодо найшвидшого маркування елементів пасивного захисту поліцейських, яке дозволяло б ідентифікувати кожного під час охорони громадського порядку на мирних зібраннях — згідно з керівними принципами ОБСЄ щодо свободи мирних зібрань та законодавства України.
8. Зобов'язати працівників Національної поліції України, що залучаються до охорони публічного порядку під час мирних зібрань, носити засоби персональної ідентифікації, крім випадків коли це заважає здійсненню та реалізації покладених на них спеціальних завдань (згідно ЗУ «Про Національну поліцію України»).
9. Покращити дизайн форменого одягу співробітників органів правопорядку, що залучаються до охорони публічного порядку під час мирних зібрань, зокрема дощовиків та курток, аби надати можливість поліцейським носити на них видимі засоби персональної ідентифікації.
10. Покращити матеріально технічне забезпечення поліцейських, що залучаються до охорони громадського порядку на мирних зібраннях, та сприяти покращенню умов роботи на таких заходах. Зокрема, це може стосуватися планування графіку роботи для нормалізації навантаження на особовий склад.
11. Провести роз'яснювальну роботу з особовим складом щодо процедури проведення поверхневої перевірки, зокрема частини візуального огляду речей.
12. Провести інформаційно-роз'яснювальну роботу серед особового складу щодо вимог розділу 2 наказу МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських».
13. Провести роз'яснювальну роботу з особовим складом щодо права громадськості здійснювати фото- та відеозйомку дій поліцейських. Працівники Національної поліції України мають бути легко ідентифіковані та залишатися підзвітними, особливо під час охорони таких важливих для демократії заходів, як мирні зібрання.

14. Не залучати військові формування, а саме Національну гвардію України, під час охорони громадського порядку на мирних зібраннях без крайньої потреби (масові заворушення). Моніторингова група ОЗОН дотримується позиції, що застосування сили має бути винятковим і пропорційним до загроз, що виникають під час мирних зібрань. Охорону мають здійснювати професійні поліцейські, які пройшли відповідне навчання з прав людини, ненасильницької комунікації, фасилітації та управління громадськими заходами.
15. Забезпечити належні умови відпочинку, психологічної підтримки та реабілітації для поліцейських із бойовим досвідом, залучених до охорони мирних зібрань, з урахуванням їхнього психоемоційного стану, рівня навантаження та потреб у відновленні — задля дотримання гарантування ефективності забезпечення громадської безпеки.

Фотогалерея

Розміщення спецтранспорту по вулиці Хмельницького всередині кордону

Поліція особливого призначення без жетонів (порушення правил персональної ідентифікації) по вулиці Чикаленка під час КиївПрайд Маршу

Вахтовий автомобіль Нацгвардії типу MAN

Порушення правил поверхневого огляду речей поліцейським на КиївПрайд Марші

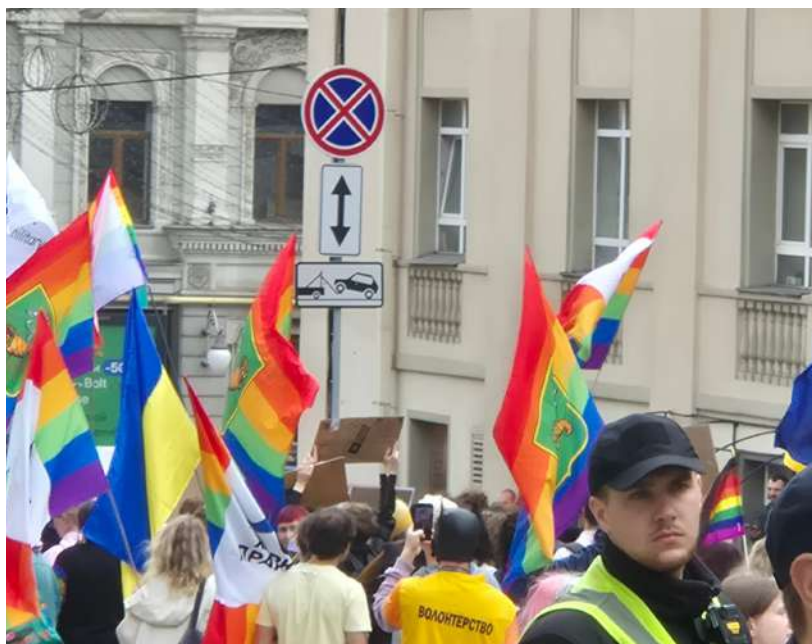
Порушення правил поверхневого огляду речей поліцейським на КиївПрайд Марші

Спецпідрозділ в посиленому екіпіруванні з захистом рук та ніг без шевронів та жетонів на КиївПрайд Марші

Рух КиївПайд Маршу

Група поліції тактико-оперативного реагування поруч кордону на вул. Хмельницького

Кордон на вул. Хмельницького

Група поліції особливого призначення, що знаходилася на перетині вул. Прорізної та Хрещатика

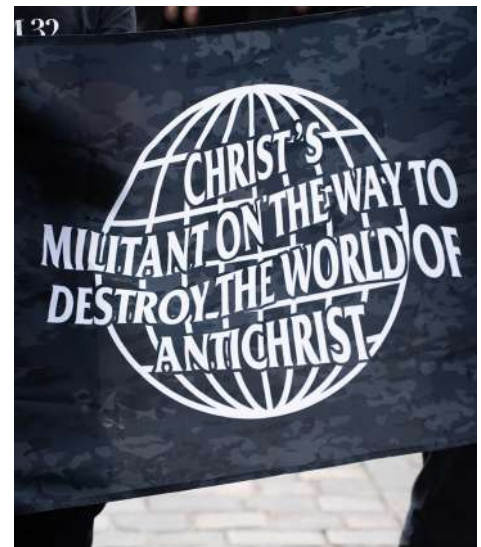

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Фото: Media Center Ukraine / Sasha Zborovska

Цей звіт був би неможливим без зусиль волонтерів та волонтерок моніторингової групи ОЗОН, які моніторили зібрання КиївПрайд Марш та контрзібрання Марш Традиції 14 червня 2025 року:

Альона Максименко
Богдан Горобець-Калашник
Борис Шумар
Вікторія Балюк
Елай Маро
Іванна Мальчевська
Кароліна Катасонова
Оля Куно
Сергій Приз
Софі Прайне
Юля Демченкова-Рівес
Яна Чепурна

Відповідальна за випуск звіту:

Іванна Мальчевська, координаторка групи громадського моніторингу ОЗОН.

Дизайн та верстка звіту:

Анна Бежан

Ми віримо, що незалежний громадський контроль за свободою мирних зібрань — це основний інструмент запобігання випадкам порушень прав людини, а також механізм збереження та розвитку української традиції мирних зібрань навіть у часи війни.

У випадку будь-яких питань щодо звіту звертайтеся, будь ласка, на електронну пошту моніторингової групи ОЗОН:

ozon.monitoring@gmail.com

Видавець: Громадська організація «Центр громадянських свобод»
Заснований у 2007 році для просування цінностей прав людини
Лауреат Нобелівської премії миру 2022 року
Мови видання: українська
Посилання на сайт: <https://ccl.org.ua>

Звіт Центру громадянських свобод «КиївПрайд Марш та Марш традиції» / Центр громадянських свобод, 2025. 48 с.

Звіт «КиївПрайд Марш та Марш традиції» є результатом моніторингу моніторинговою групою ОЗОН Центру громадянських свобод зібрання та контрзібрання, що відбулися в Києві 14 червня 2025 року. Упорядниця звіту — Іванна Мальчевська, координаторка моніторингової групи ОЗОН Центру громадянських свобод.

Цей звіт профінансований Європейським Союзом.
Його зміст є виключною відповідальністю Центру громадянських свобод і не обов'язково відображає погляди Європейського Союзу.

center for civil
liberties
центр громадянських
свобод

**Funded by
the European Union**

E-mail: office@ccl.org.ua

Використання опублікованих матеріалів
дозволяється за умови обов'язкового
посилання на джерело інформації.

